

En memòria de Francesc de Borja Moll

Quan la portada i una bona part d'aquest número d'EL TEMPS ja estaven imprèsos, ens arriba la notícia de la mort de Francesc de Borja Moll. La primera reacció és el sentiment d'un buit que ja ningú podrà omplir, la desaparició d'una presència que durant més de mig segle ha estat única i central per a tota la comunitat de la llengua catalana: la presència d'un savi, d'una personalitat extraordinària i generosa, i d'una obra de transcendència incomparable. La seua edat avançada, i la salut molt fràgil, havien retirat en Francesc de B. Moll de l'activitat pública d'ençà d'alguns anys, però la seua presència era sempre viva. A través dels seus fills, i especialment d'Aina Moll, a través dels seus mallorquins, a través de l'Obra Cultural Balear, i a través sobretot del *Diccionari*, present en tants milers de cases d'arreu de nostre país, i obra de consulta insubstituïble i quotidiana.

La vida i figura de Francesc de B. Moll han anat sempre, i aniran sempre lligats a la gran obra del *Diccionari*: el *Diccionari Català-Valencià-Balear*, o "Inventari lexicogràfic i etimològic de la llengua catalana en totes les seves formes literàries i dialectals, recollides dels documents i textos antics i moderns, i del parlar vivent al Principat de Catalunya, al Regne de València, a les Illes Balears, al Departament francès dels Pirineus Orientals, a les Valls d'Andorra, al marge oriental d'Aragó i a la ciutat d'Alguer de Sardanya". La proximitat –i la "diplomàcia"– terminològica del subtítol del *Diccionari* és ja una mostra de la magnitud de l'empresa, i de les dificultats que calgué vèncer per dur-la endavant. Començant per l'actitud de Mn. Antoni Maria Alcover ("un clergue camperol, de tremp entusiasta i bel·licós", en paraules del mateix Moll), iniciador del *Diccionari*, el qual per divergències de criteri amb l'Institut d'Estudis Catalans, del qual era president, va arribar a canviar el nom original de *Diccionari de la llen-*

gua catalana per *Diccionari català-valencià-balear*, i es va retirar a Mallorca amb la cèlebre "calaixera" amb 900.000 cèdules lexicogràfiques. Només la paciència, la diplomàcia i el profund patriotisme de Francesc de B. Moll van fer possible –amb l'ajut, durant uns anys, de Manuel Sanchis Guarner– la continuïtat del *Diccionari*. I només la seua constància, el seu zel missioner, i el seu sacrifici, en van fer possible l'edició. Als anys 40 i 50 era una insigne bogeria llançar-se a la publicació, a Mallorca, d'un diccionari de prop de deu mil pàgines, en deu grossos volums de gran format. Una bogeria tan insigne com el seu autor i promotor. Però l'èxit va ser fulminant: l'Obra del *Diccionari* aviat va tenir milers de socis o subscriptors a la mateixa Mallorca, al País Valencià, a Catalunya, en totes les ciutats i pobles: va ser llavors, i encara ho és ara, com un símbol del patrimoni comú, com un laç d'unió

més ferm que cap altre, i que encara conserva tot el seu vigor.

Però Francesc de B. Moll era molt més que un filòleg i un infatigable treballador. Era un patriota, i només pel fil del patriotisme es pot entendre una vida com la seua. Nascut a Ciutadella el 1903, ja el 1921 el trobem a Mallorca treballant al costat de Mn. Alcover, com auxiliar progressivament insubstituïble en l'obra que arribaria a ser més seua que de ningú. I va aguantar deu anys, al costat d'aquell home "de reaccions massa sovint violentes", i més anys encara, sense subvencions ni recursos, aïllat per la guerra civil i la postguerra, sense defallir un moment. Treballant, alhora, en la seua impremta, en la publicació de la biblioteca "Les Illes d'Or" ja el 1934, i després en la biblioteca "Raixa" i en l'editorial Moll. Publicant obres de gramàtica històrica, gramàtiques normatives, articles científics, i pamflets de divulgació. El 1949, finalment, empenia l'edició definitiva del *Diccionari*, que no s'acabaria fins catorze anys més tard. Just en acabar l'edició del darrer volum, el 1962, Francesc de B. Moll impulsava la creació de l'obra Cultural Balear.

Ell mateix acabava la introducció a l'edició definitiva del DCBV amb aquestes paraules: "Hi he dedicat quaranta-set anys de feina, lluitant amb dificultats (...); hi he sacrificat el millor temps de la meua vida, hi he posat tot l'amor (...); ...i si el meu treball, amb encerts i amb defectes, serveix d'estímul a persones que el superin fent-lo més gran i millor, em creuré amb dret a repetir la vella frase: *Feci quod potui, faciant meliora potentes*".

Ell va fer, per la seva llengua i pel seu país, tot el que va poder: donar la vida sencera. No hi haurà, podem estar-ne segurs, altres que puguen fer més i millor.